Vammaisten henkilöiden
oikeuksien neuvottelukunta

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta

Viite Kuulemistilaisuus 11.1.2019

ASIA: LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI LIIKENTEEN PALVELUISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISEKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 157/2018 VP)

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi liikenteen palveluista annetun lain valiokuntakäsittelyssä.

VANE on vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen valtiollinen koordinaatiojärjestelmä. Sen tehtävänä on edistää yleissopimuksen kansallista täytäntöönpanoa ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista kaikkien hallinnonalojen toiminnassa. VANE haluaa muistuttaa, että Suomen ratifioimat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, kuten **YK:n vammaissopimus, ovat osa Suomen sisäistä oikeutta, velvoittavaa lainsäädäntöä.** (kts. Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (373/2015): http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150373)

VANE kommentoi esitystä nimenomaan yleissopimuksen näkökulmasta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus ja sen velvoitteet

Käsiteltävän asian kannalta erityisen olennaisia ovat **sopimuksen artiklat 9 esteettömyys ja 20 henkilökohtainen liikkuminen, mutta valmistelun osalta myös artikla 4(3) yleiset velvoitteet.**

Yleissopimuksen artikla 20 käsittelee henkilökohtaista liikkumista. Se velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan tehokkaat toimet varmistaakseen **vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen,** muun muassa helpottamalla liikkumista sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan.

Yleissopimukseen on kirjattu esteettömyys ja saavutettavuus edellytyksenä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle kaikilla elämänaloilla (artikla 9). Sopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen **vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen,** tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisöille avoimiin ja tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Yleissopimuksen artikla 4 edellyttää, että **vammaiset ihmiset osallistetaan täysimääräisesti kaikissa heitä koskevissa asioissa**, mm. lainsäädäntöä valmisteltaessa. Sopimuksessa todetaan, että laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkoja, joilla yleissopimusta pannaan täytäntöön sopimuspuolten tulee neuvotella **tiiviisti** vammaisten henkilöiden kanssa ja **aktiivisesti** osallistaa heidät.

VANE korostaa, että nämä velvoitteet olisi huomioitava **läpileikkaavasti** esityksessä. Esteettömyysvaatimus koskee liikenteessä **kaluston lisäksi myös henkilökuntaa ja henkilökunta on avainasemassa henkilökohtaisen liikkumisen toteutuksessa.**

Vaikutusten arvioinnista

VANE pitää esityksen vaikutusten arviointia puutteellisena. Esityksen vaikutuksia on arvioitu vain taloudellisten, kansantaloudellisten ja julkisen talouden sekä viranomaisten toiminnan näkökulmista. **Vaikutusarviointia ei ole tehty lainkaan yhteiskunnallisten vaikutusten osalta** liikenneturvallisuuden eikä asiakasturvallisuuden näkökulmista. Esimerkiksi liikenneturvallisuus voidaan katsoa osaksi esteettömyyttä; jos asiakas ei koe liikkumista turvalliseksi, estää tämä tosiasiallisesti liikkumisen.

Esityksen valmistelu

VANE katsoo, että esitystä valmisteltaessa vammaisten ihmisten osallistaminen on myös ollut puutteellista, eikä ole täyttänyt YK:n vammaissopimuksen tiiviys ja aktiivisuusvelvoitteita. Kuitenkin esimerkiksi taksi on monille vammaisille **ainoa liikkumisen tapa, ei vain vaihtoehto**.

Yksityiskohtaisia huomioita esityksestä

Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

II OSA

25 § Taksinkuljettajaa koskevat vaatimukset

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädetään taksinkuljettajan kokeen sisällöstä. Kohdasta poistettaisiin viittaus paikallistuntemukseen. Taksinkuljettajan kokeessa ei siten enää mitattaisi kuljettajan paikallistuntemusta. **VANE ei kannata tehtyä ehdotusta ja pitää sitä vammaisten ihmisten turvallisen liikkumisen kannalta hyvin arveluttavana**. Paikallistuntemus ja kielitaito ovat olennainen osa taksinkuljettajan ammattitaitoa, jolla turvataan esimerkiksi sellaisten vammaisten ihmisten luotettava perillepääsy, jotka eivät pysty hahmottamaan ympäristöään tai heillä on vuorovaikutuksen ja/tai ymmärryksen vaikeuksia. Erityisen haavoittuvia ovat myös vammaiset yksin matkustavat lapset. Jo nyt on tiedossa tapauksia, joissa kuljettajan kielitaito ei ole riittänyt navigointilaitteiden virheettömään käyttöön ja asiakas on jätetty väärään osoitteeseen käytännössä heitteille. Jos tähän lisätään vielä paikallistuntemuksen puutteet, vaarantuu vammaisten ihmisten esteetön liikkuminen turvattomuuden seurauksena tosiasiallisesti merkittävästi.

29 § Linja-autonkuljettajan pätevyys

Pykälän 3 momentin viittausta EU-asetukseen ehdotetaan tarkistettavaksi. EU:n asetuksessa tarkoitettu vammaisuuteen ja liikuntarajoitteisiin liittyvää tietoisuutta ja ymmärrystä lisäävä koulutus soveltuu asetuksen perustelujen mukaisesti ammattipätevyyden yhteydessä toteutettavaksi. VANE pitää ehdotettua tarkistusta kannatettavana.

58 § ja 66 § varautumisvelvollisuus rautatieliikenteessä ja kaupunkiraideliikenteessä

VANE ehdottaa, että sekä rautatie- että kaupunkiraideliikenteen osalta perusteluihin lisättäisiin maininta velvollisuudesta huolehtia **aina** vammaisista matkustajista.

V OSA

187 § EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettujen terminaalien nimeäminen

Esityksessä todetaan, että liikenne- ja viestintävirasto nimeää EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 12 artiklassa tarkoitetut linja-autoterminaalit, joissa vammaisia ja liikuntarajoitteisia henkilöitä avustetaan, kuultuaan asiassa 181 §:ssä mainittuja toimivaltaisia viranomaisia, terminaalin haltijoita sekä paikkakunnan vammaisjärjestöjen edustajia.

VANE pitää erittäin tärkeänä, että kuullaan paikallisia vammaisia ihmisiä, mutta koko maata kattavan näkemyksen osalta on syytä huomioida myös valtakunnalliset vammaisjärjestöt. Terminaaleja, joissa apua saa, tulisi olla eri puolilla maata.

Eveliina Pöyhönen
puheenjohtaja

Merja Heikkonen
pääsihteeri